

Střípky z historie: 3. Kaplani ve Wehrmachtu 1942

Kaplani ve Wehrmachtu 1942

Gott mit uns

Kolaborace křesťanů se státní mocí nabyla ve druhé světové válce obudných rozměrů.

Jednou ze zajímavých, ale ne příliš hluboce studovaných institucí Wehrmachtu jsou vojenští kněží. Mnohostranné vztahy mezi nacisty a křesťanskými církevními hodnostáři, specifika vedení války Wehrmachtu na východě, pronikání nacistické ideologie do prostředí vojenských kněží – všechna tato témata stále čekají na své pečlivé badatele. Někteří odborníci v této oblasti již bádali: Doris Bergen, Mark Hayden, Andy Lewis.

Stručně řečeno, kněží ve Wehrmachtu byli rozděleni do dvou hlavních „skupin“ – katolické a evangelické.

Například před odesláním na frontu absolvovali katoličtí kaplani výcvik lékařů a speciální osmidenní kurz pro vojenské kaplany (Lehrgang für Kriegspfarrer) v Berlíně. Po kurzech obdrželi během války hodnost kaplana (auf Kriegsdauer nebo a. K.) a kapitánskou hodnost. Pracovali v nemocnicích, na ředitelstvích, na věznicích nebo jednoduše mezi jednotkami, vč. v námořnictvu (pro Kriegsmarine byli zvláštní kněží).

Hlavním úkolem bylo udržovat vojenského ducha vojáků. Vojenští kněží prováděli nejen bohoslužby, zpovědi, kázání a byli přítomni při pohřbu padlých, ale také osobně hovořili s jednotlivými vojáky nebo jejich malými skupinami, takže komunikace s knězem byla pro německého vojáka často jakýmsi psychologickým východiskem. Kromě toho přijímali závěti a psali dopisy příbuzným mrtvých vojáků.

Na bojišti měli stejné uniformy jako vojáci, ale bez ramenních popruhů. Výrazná barva knoflíkových dírek a lemování byla fialová. Na čepici poblíž kokardy měli malý kříž.

...

Pokud dříve divizní kněz vykonával službu na pohřbu po dohodě, nyní jsou pro to nastaveny speciální hodiny. Musí je dodržovat každý, kdo stále přikládá určitou důležitost skutečnosti, že mrtví by měli být ukládáni do hrobu se slovy Písma svatého.

...

Přistoupí kněz a jeho slova jsou nyní slyšet. Spěchá: nálet může začít každou minutu. Rychle mumlá slova ze Starého a Nového zákona, z modlitební knihy, z knihy církevních hymnů. Káže kázání o povinnosti laskavého soudruha a o hrdinské smrti jako posvátné oběti ve jménu Führera, lidu a říše!

„Ve jménu Führera, lidu a říše!“ To se mnohokrát opakuje, jako bychom o tom již pochybovali. Ale kaplan jasně následuje vzor. Ať už to chce, nebo ne, stala se pro něj známou a každodenní záležitostí: dnes ve 14:00 musí sloužit na hřbitově! A protože je tady, všechno jde stejně jako včera, jako předvčerejšek, jak to půjde zítra, pozítří, vždy. Je to stejné každý den. Mění se pouze počet těch, kteří jsou pohřbeni a kteří už to všechno nevědí. Někdy je jich osmdesát denně, někdy sto a někdy jen třicet. A za linií za plotem už nečeká méně lidí. Všechno je jedno. Pamatuj, člověče, že jsi jen prach a znovu se proměníš v prach. Amen. A dokonce i v tuto chvíli umírají ti, kdo budou zítra zasypáni zmrzlou zemí. Ve jménu Führera, lidu a říše! Amen.

...

Když si to kněz nevšiml, uložili pár nebo dokonce více mrtvých do jednoho hrobu. Je lepší kopat jeden hlubší hrob než několik dalších. Úspora práce. A na březový kříž nad hrobem napíšeme: *„Tady leží Fritz Müller.“* Ten, kdo pod ním leží, si stejně nebude stěžovat. A příbuzní z Berlína ke hrobu stejně neprijdou. Jít přímo k věci! A v další jamce třídy C. Páter si toho nevšimne. Vidí jen to, že vše je v řadě, jak má být: řady hrobů a řady březových křížů. Vezme modlitební knihu do svých rukou, sklopí oči k zemi a modlí se, pak zvedne oči k nebi a mluví o hrdinské smrti. A říká přípitek na počest Německa, vždy tomu tak je: nech ji žít, drahá. No, tady prostě umírají. Jeden po druhém, čtyři, roty, pluky, celé divize. Pro Německo. Ve jménu čeho? Ano, slyšíte: ve jménu Führera, lidu a říše!

...

Andrew Harris Collection

Každá divize Wehrmachtu ve státě měla dva kněze (kaplany) – katolické a luteránské. Ve službě měli obvyklou uniformu důstojnického standardu, ale bez ramenních popruhů, se stříbrnými knoflíkovými dírkami na fialovém poli, stříbrným orlem a pozlaceným kruhovým kruhem na řetězu. Čepice se vyznačovala fialovým lemováním a křesťanským křížem na koruně pod orlem.

V době míru prováděli divizní kněží i pastoři místních farností bohoslužby v armádě. Každá pěchotní divize měla oficiálně dva kněze různých denominací.

Po vypuknutí války nebyli dostupní kněží dostačující, a tak bylo povoláno velké množství civilních kněží sloužit v jednotkách. Usnesením ze dne 24. října 1939 byly zavedeny servisní pokyny pro plukovní kněze. Podle těchto pokynů se nazývali katoličtí a protestantští kněží Kriegspfarrer, zatímco kněží, kteří sloužili v předválečném období, si udrželi jméno Wehrmachtsgeistliche.

Civilní kněží, kteří byli povoláni ke službě, získali status vojenských úředníků. Každá pěší divize měla dva kněze, jednoho katolíka a jednoho protestanta. Kněží byli přímo podřízeni veliteli divize a byli součástí velitelství divize. Nejvyšším velitelem všech polních kněží byl berlínský biskup.

Kněží vůbec neměli zbraně a byli jediní v celé divizi, kteří nebyli ozbrojeni. Katolický kněz měl polní batoh, zatímco protestantský kněz měl turistickou tašku. Tam si dávali předměty potřebné k provádění rituálů.

Kněží navíc měli k dispozici 100 výtisků modlitebních knih. Všechny náboženské texty zaslané vojskům byly schváleny biskupem a v sídle pozemních sil. Podle pokynů měli kněží pomáhat žalmisté, kteří byli obvykle vybíráni z řad vojáků.

Oba kněží cestovali ve stejném autě nebo motocyklu s postranním vozíkem. Někdy museli kněží jezdit na koních.

Kněží byli jedinými vojáky pěší divize, kteří jednali podle svých vlastních plánů, i když zohledňovali plány velitele divize a taktickou situaci.

Kněží se obvykle nacházeli poblíž velitelství, aby rychleji získali informace. Aby však kněží mohli snáze plnit své povinnosti, odešli na místo bojových jednotek.

Navzdory rozporům, které existovaly mezi katolicismem a protestantismem, si kněží obvykle rozuměli a pomáhali si. Například během velké bitvy podle smlouvy jeden z kněží pomáhal v hlavní oblékací stanici (1. rota) a druhý byl v polní nemocnici nebo v místě 2. roty.

Zpočátku byl postoj důstojníků a vojáků k divizním kněžům negativní, ale jak se situace na frontě zhoršovala a zhoršovala, zlepšil se i jejich přístup ke kněžím, protože zmírňovali fyzické a psychické utrpení vojáků.

Kněží konali bohoslužby při oficiálních příležitostech i před zahájením velkých bitev. Ačkoli účast na bohoslužbách byla dobrovolná, obvykle všichni vojáci přišli přijímat přijímání. Při každé vhodné příležitosti se na frontě konala přijímání, vyznání a jednoduché modlitby a vojáci se vždy snažili těchto událostí účastnit, zejména vojáci v týlu, nemocniční pacienti atd.

Kněží však také jednali na frontě, modlili se v opevněných místech a zákooech, utěšovali a podporovali vojáky v obtížné situaci.

Kněží často pomáhali lékařům na ošetrovacích stanicích a v nemocnici. Pokoušeli se také uklidnit zraněné a nemocné, pomáhali jim psát dopisy domů, distribuovali Bibli pacientům (to byla jejich povinnost) a zasílali soustrastné dopisy rodinám mrtvých vojáků.

Jednou z povinností divizních kněží byla účast na pohřbech mrtvých vojáků. Stalo se, že kněží museli pohřebnímu týmu pomoci. Později byli kněží zahrnuti do vedení pohřebního týmu. Tam se kněží pokusili uspořádat vojenské hřbitovy, naplánovali je a také vytvořili seznamy mrtvých vojáků. U každého zemřelého byl zadán zvláštní doklad, který uváděl nejen příjmení a jméno zemřelého, ale také datum, přesné místo a příčinu smrti. Tyto dokumenty byly zaslány divizním kněžím, kteří je zaregistrovali a poté předali do vojenských archivů v Berlíně.

Přes veškeré úsilí Hitlerovy propagandy začali vojáci ke konci války ztrácet víru ve své nadřízené a kněží naopak začali získávat stále větší autoritu. Zpráva o tom, že na místo dorazil pastor, se šířila rychleji než blesk. Zároveň se kněží snažili přinést vojákům ne modlitební knížky, ale i několik krabiček cigaret nebo tabulek čokolády. Kněží se považovali za vojáky své divize. Sdíleli vítězství a porážky s vojáky a nebyli jen pro ty druhé a ne jen služebníci kultu, ale pro soudruhy ve zbrani a byli u vojáků ve velké vážnosti a respektu.

Kněží bylo často možné vidět projíždět prašnou cestou pod žhnoucími paprsky slunce nebo kráčet po silnicích, pochodovat při jarním tání nebo jezdit na saních hlubokým sněhem.

Sledovali vojáky v zálohách a při ústupech, zůstali obklopeni vojáky a často šli s každým do zajetí, odkud mnozí nebyli předurčení k návratu.

Ti, kteří dokázali válku přežít, se vrátili ke své mírumilovné práci a zůstali neznámými.

Kněží byli součástí velitelství formací nad divizí a tvořili divizi IVd pod pobočníkem – zástupcem velitele.

Velitelství armádní skupiny: 2 kněží v hodnosti plukovníka, 2 kazatelé v hodnosti kapitána.

Velitelství armády: 2 kněží na úrovni plukovníka / podplukovníka, 2 kazatelé na úrovni hlavního podplukovníka / rotmistra. Při nepřítomnosti kněží byli do funkcí jmenováni poddůstojníci. Nebylo žádné velitelství kněžských sborů.

Velitelství divize (nejen pěchota) – 2 kněží na úrovni podplukovníka, dva kazatelé z řadových vojáků.

Kněží také byli v sídle jiných vyšších jednotkách a také v řadě týlových zdravotnických jednotek. Například v roce 1944 působilo v ústředí praporů polních nemocnic 16 úředníků (kapitánů), z toho 8 evangelických a 8 katolických vojenských kněží, a 16 vojáků jako služebníci.

Stavy zvláštních nemocnic pro jiná vyznání (pro 500 lůžek, 1 000 lůžek) sestávaly z 1 úředníka (hlavního poručíka) kněze řecké pravoslavné církve a 1 úředníka (hlavního poručíka) mullaha.

Kněží neměli pravidelný transport, ale mohl jim být přidělen osobní automobil s řidičem z oddělení automobilů ústředí. Jezdecké koně nebyly pro kněze, a pokud na nich jezdili, pak jen na rekviraci nebo na nadpočetných koních.

Kněží neměli ramenní popruhy – pouze knoflíkové dírky důstojnického typu.

Hodnosti kněží:

- Feldbischof
- Wehrmachtdekan
- Wehrmachtoberpfarrer
- Heeresoberpfarrer
- Oberpfarrer

- Wehrmachtpfarrer
- Heerespfarrer

Na fotografii jsou dva kněží Wehrmachtu, jeden katolík a jeden luterán. Pravděpodobně západní Ukrajina, 1942.

Uniforma kaplanů ve Wehrmachtu

Pro uniformu kaplanů ve Wehrmachtu byl charakteristický křesťanský kovový kříž na řetízku zavěšeném kolem krku, pásek s fialovým pruhem a křížem, někdy také kříž pod orlem a 2 fialové výložky, ale bylo to různé.

Čepice kaplanů ve Wehrmachtu

Luteráni a katolíci byli mezi kaplany ve Wehrmachtu nejpočetnější.

Barák pro kněze a faráře v koncentračním táboře v Buchenwaldu

Smutnou a hrůznou odpovědí na otázku, co se stalo s těmi duchovními, kteří odmítli s nacismem spolupracovat, je barák pro kněze a faráře v koncentračním táboře v Buchenwaldu. Je svědectvím o jejich odvaze přinést pro svobodu svědomí i oběť nejvyšší.

Zdroj:

Kevin P. Spicer *Hitlerovi kněží*

Lauren Faulkner Rossi *Wehrmacht Priests: Catholicism and the Nazi War of Annihilation*

-šk-

Můžete také navštívit naši facebookovou stránku [Baptisté - Česká republika](#) nebo facebookovou skupinu [Zpravodaj baptistických sborů](#)